

Sigara iactans nieuw voor Nederland (Heteroptera: Corixidae)

J. G. M. CUPPEN

CUPPEN, J. G. M., 1988. *SIGARA IACTANS* NEW FOR THE NETHERLANDS (HETEROPTERA: CORIXIDAE). – *ENT. BER., AMST.* 48(6): 94-96.

Abstract: *Sigara iactans*, recently recognized as different from *Sigara falleni* (Fieber) by Jansson (1983), was found in a sandpit near Midwolda (province of Groningen). Differences for males and females of the two species are given and some notes on the habitat are made.

Vakgroep Waterzuivering, sectie Hydrobiologie, Landbouwniversiteit Wageningen, Biotechnion, De Dreijen 12, 6703 BC Wageningen.

Inleiding

Door Jaczewski (1924, 1939) werden van *Sigara falleni* (Fieber) ♂♂ met de typische vorm van de pala en exemplaren met een afwijkende pala getekend. Volgens zijn opvatting bestonden tussen de typische vorm en de meest extreme variëteit echter exemplaren met intermediaire kenmerken en hij beschouwde een en ander als intraspecifieke variatie. Jansson (1983) bestudeerde ten behoeve van een revisie van de Europese Corixidae honderden exemplaren van *S. falleni*. Op basis van de vorm van de pala en de ligging van de rijen van doorns op de pala van het ♂ beschreef hij, naast *S. falleni*, drie nieuwe soorten. Intermediaire exemplaren, die het gevolg zouden zijn van hybridisatie, komen volgens hem slechts zeer zelden voor. *Sigara iactans* Jansson, één van deze drie nieuwe soorten, heeft een verspreidingsgebied dat aan Nederland grenst (Jansson, 1983, 1986) en het voorkomen van deze soort in Nederland leek niet onmogelijk. De dichtstbijzijnde vindplaats in Duitsland is het waddeneiland Wangerooge (Jansson, in litt.) op een afstand van ongeveer 100 km van Groningen.

Kenmerken van *Sigara iactans*

Aangezien *S. iactans* natuurlijk niet in de waterwantsentabel van Nieser (1982) is opgeno-

men, worden hier de belangrijkste verschillen tussen *S. iactans* en *S. falleni* beknopt weergegeven. Voor een uitgebreide beschrijving van de soorten en afbeeldingen van o.a. pala, abdomen en linker parameer van het ♂ wordt naar Jansson (1983, 1986) verwezen.

Binnen het subgenus *Subsigara*, waartoe *S. falleni* en *S. iactans* behoren, is determinatie van de soorten bij de ♂♂ vaak eenvoudig; determinatie van de ♀♀ is echter vaak moeilijk, niet altijd betrouwbaar en soms onmogelijk.

Bij *S. falleni* heeft de pala de grootste breedte aan de basis en de vorm van de pala is min of meer driehoekig (fig. 1). Bij *S. iactans* daarentegen heeft de pala de grootste breedte ter hoogte van de distale rij paladoorns en de vorm van de pala is min of meer trapeziumvormig (fig. 2). Wanneer een denkbeeldige lijn getrokken wordt in het verlengde van de proximale rij paladoorns dan kruist deze lijn de distale rij paladoorns bij *S. falleni*, terwijl bij *S. iactans* deze imaginaire lijn altijd onder de distale rij paladoorns blijft.

Voor de ♀♀ wordt door Jansson (1983, 1986) slechts één kenmerkend verschil genoemd. De ratio van de lengte van de klauwen van de middenpoot tot het postnodale pruinose gebied van de voorvleugel (dit is de kortste lengte van het doffe gebied distaal van het nodum van de opstaande zijkant van de

voorvleugel) is groter dan één bij *S. falleni* ($\bar{x} = 1,10 \pm 0,051$; $n = 30$) en kleiner dan één bij *S. iactans* ($\bar{x} = 0,91 \pm 0,047$; $n = 35$). Alle ♀♀ (8) op de Nederlandse vindplaats van *S. iactans* behoorden volgens dit kenmerk tot *S. falleni*.

Sigara iactans in Nederland

Aangezien het voorkomen van *S. iactans* in Nederland op grond van zijn verspreiding in Europa (twee disjuncte gebieden: één in zuidoost Europa, één in noordelijk midden Europa) (Jansson, 1983, 1986) min of meer verwacht kon worden, heb ik mijn eigen materiaal uit met name Noord-Nederland met de nodige aandacht bekeken; dit leverde echter geen resultaat op.

Bij een excursie op 18 april 1987 werd één ♂ van *S. iactans* (de determinatie is bevestigd door A. Jansson) verzameld in een zandwinplas aan de Hora Siccamaweg te Midwolda (provincie Groningen). Deze plas met een oppervlakte van ongeveer 20 ha wordt nog steeds verder ontzand en heeft een uiteindelijk recreatieve bestemming. De bodem van de plas bestaat langs de oevers uit geel zand met weinig detritus en is vegetatieloos. Aan de oostkant, waar de bemonstering is uitgevoerd, vindt afkalving van de oevers plaats, wat blijkt uit de in het water liggende graszoden en de drijvende wortelstokken van klein hoefblad (*Tussilago farfara* L.). Het water van de plas was op 18.iv zeer helder met een zichtdiepte van 1,0 m en had een pH van 8,0. Het elektrisch geleidend vermogen bedroeg $410 \mu\text{Scm}^{-1}$ en het chlooridegehalte was $51,2 \text{ mg l}^{-1}$.

Naast *S. iactans* werden nog de volgende Heteroptera verzameld: *Microvelia reticulata* (Burmeister), *Hydrometra stagnorum* (Linnaeus), *Gerris odontogaster* (Zetterstedt), *Ilyocoris cimicoides* (Linnaeus), *Nepa cinerea* Linnaeus, *Notonecta viridis* Delcourt, *Paracorixa concinna* (Fieber), *Sigara lateralis* (Leach), *Sigara striata* (Linnaeus) en *Sigara falleni*. Deze soortensamenstelling is karakteristiek voor grotere, niet zure, wateren met weinig ontwikkelde vegetatie. Opvallend is het ontbreken van *Micronecta*-soorten in deze plas. Het pionierskarakter van de plas blijkt uit

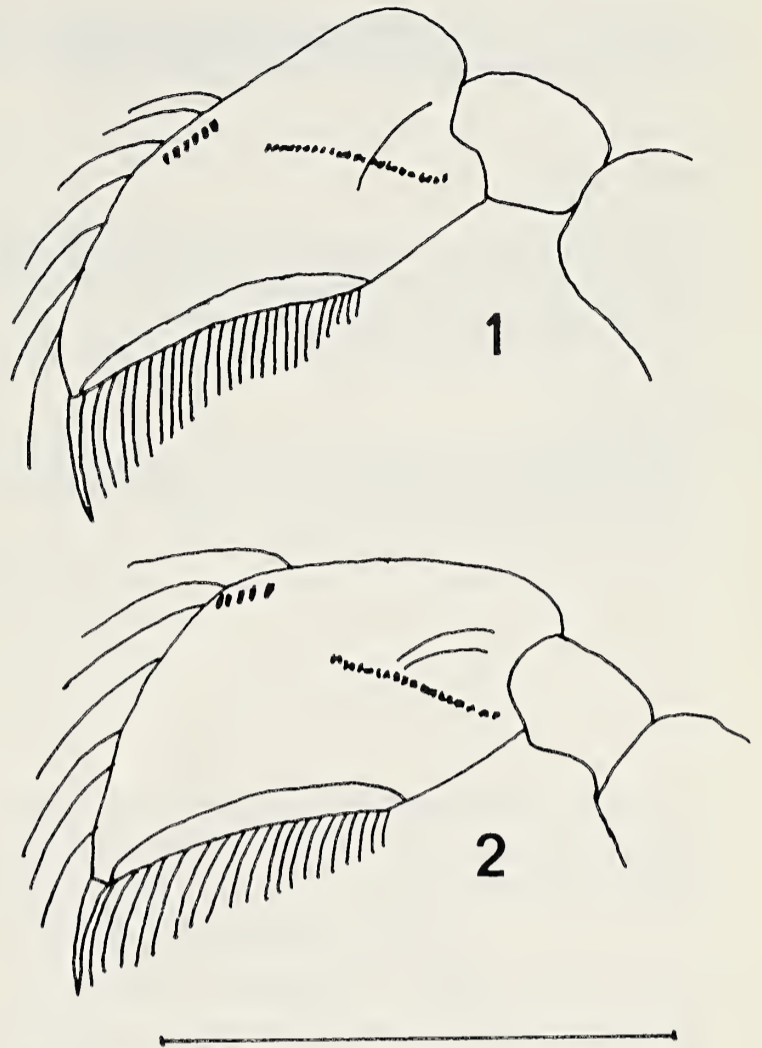

Fig. 1. *Sigara falleni* (Fieber), pala ♂;
Fig. 2. *Sigara iactans* Jansson, pala ♂. (Maatstreep 1 mm)

het voorkomen van de waterkevers *Hygrobia hermanni* (Fabricius) en vooral *Coelambus nigrolineatus* (Steven in Schönherr) in combinatie met de wantsen *Notonecta viridis* en *Sigara lateralis* (Nieser, 1982).

In hoeverre de hier geschetste habitat karakteristiek is voor *S. iactans* kan op grond van de artikelen van Jansson (1983, 1986) niet beoordeeld worden, aangezien deze niet door hem genoemd wordt. Het door Jansson (in litt.) bestudeerde museummateriaal geeft geen aanwijzingen over de habitat van de soort; echter, in dit materiaal bleken zowel *S. falleni* als *S. iactans* vertegenwoordigd te zijn van dezelfde vindplaats, zodat de co-existentie in de plas te Midwolda mogelijk geen toeval is. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of deze vondst aan de westgrens van het areaal incidenteel van aard is. Gezien de aard van de vindplaats lijken nieuwe vondsten in het noordoosten van Nederland zeer wel mogelijk en kan de biologie en

ecologie van deze nieuwe soort mogelijk in de toekomst in Nederland bestudeerd worden.

Dankwoord

The author thanks dr. A. Jansson (University of Helsinki) for the confirmation of the identification of *S. iactans* and for his valuable comments on the manuscript.

Literatuur

JACZEWSKI, T., 1924. Revision of the Polish Corixidae. – *Pr. zool. pol. panst. Muz. przyr.* 3: 1-98.

JACZEWSKI, T., 1939. Notes on Corixidae xv-xxiii. – *Annls Mus. zool. pol.* 13: 269-302.

JANSSON, A., 1983. Three new palearctic species of *Sigara* (*Subsigara*) (Heteroptera, Corixidae). – *Ann. ent. fenn.* 49: 65-70.

JANSSON, A., 1986. The Corixidae (Heteroptera) of Europe and some adjacent regions. – *Acta ent. fenn.* 47: 1-94.

NIESER, N., 1982. De Nederlandse water- en oppervlakte-wantsen (Heteroptera: Nepomorpha en Gerromorpha). – *Wet. Meded. k. nederl. natuurh. Veren.* 155: 1-103.

Geaccepteerd 26.x.1987.